

В. К. Сидоренко, О. М. Лосіков

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ЗРАЗКІВ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Анотація: висвітлено основні особливості і проблеми розвитку зразків озброєння та військової техніки Сухопутних військ ЗС України та сучасні вимоги до них.

Ключові слова: озброєння та військова техніка, модернізація, виробництво, стандарт.

Annotation: the main features and challenges in the development of weapons and military equipment for the Land Forces of the Armed Forces of Ukraine and the modern requirements for them are highlighted.

Keywords: weapons and military equipment, modernization, production, standard.

Одним з основних завдань політики держави у сфері оборони є підтримання в боєздатному стані Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення сектору безпеки і оборони, зокрема оснащення їх новітніми зразками озброєння та військової техніки (ОВТ) для забезпечення захисту державного суверенітету і територіальної цілісності держави. Відповідно до цього розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 червня 2017 р. № 398-р. були схвалені основні напрями розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період. Це було визвано тим що проблеми оснащення Збройних Сил, інших військових формувань сектору безпеки і оборони зумовлені тим, що значна кількість наявного озброєння та військової (спеціальної) техніки має тривалі строки перебування в експлуатації, морально та фізично застаріли та потребують модернізації або заміни на нові зразки. Виконання даного розпорядження було покладено на оборонно-промисловий комплекс України (ОПК України).

До 2022 року Міністерство оборони України було головним інвестором у розробці нової зброї та військової техніки. В цей час було виконані певні заходи ОПК України по підвищенню боєздатності ЗС України по розробці та виробництву зброї та військової техніки. Внаслідок очевидної потреби забезпечувати армію частина заводів отримала замовлення від держави на виробництво зброї і боєприпасів, однак цей поштовх не призвів до кардинальних змін, хоча потреби ЗС України вдавалося в основному закривати. Протягом 2014-2021 років були розроблені нові зразки ракетного озброєння, протитанкові комплекси, самохідні гаубиці, легка бронетехніка, зенітно-ракетні комплекси, бронезилети, безпілотні летальні апарати (БПЛА) та інше. Усе це здебільшого й не вироблялося масово, однак потреби локальної війни все ж закривало, у влади були плани на серійне впровадження принаймні ракет «Нептун», самохідних артилерійських установок «Богдана», РСЗВ «Верба» та ще декількох видів нової зброї [1].

Хоча керівництво держави розуміло необхідність реформ, а уряд навіть отримав завдання розробити програму по реформі ОПК, яка мала на меті трансформацію оборонно-промислового комплексу України для найкращого задоволення потреб сил безпеки та оборони по виконанню завдань у поточних і прогнозованих умовах безпекового середовища, сприяння розвитку економіки держави, загальна стагнація продовжувалася. У 2021 році дійшло до того, що частина заводів, які виробляли боєприпаси й інше військове спорядження, були переведені на скорочений робочий тиждень, їхні робітники або звільнялися, або йшли у неоплачувані відпустки [1].

Основними причинами виникнення цих проблем були: структурна недосконалість оборонної промисловості України через незавершеність запровадження організаційних, законодавчих, економічних, техніко-технологічних, майнових та інших перетворень; відсутність державної підтримки технологічної модернізації підприємств, стимулювання розвитку критичних технологій; занепад наукового, технічного та виробничого потенціалу оборонних підприємств; високий рівень зношеності основних фондів; недостатність ресурсного забезпечення та неефективне використання наявних ресурсів; втрата традиційних ринків експорту продукції військового призначення та подвійного використання, як наслідок –

зменшення обсягів виробництва, а також коштів підприємств, що спрямовуються на створення й модернізацію зразків видів озброєнь і військової техніки, які користуються попитом на зовнішніх і внутрішньому ринках.

З початком російської повномасштабної агресії проти нашої держави в лютому 2022 року російська федерація (рф) мала суттєву перевагу в озброєннях над Україною. Станом на 2023 рік, за даними Global Firepower, порівняння військового забезпечення двох армій залишилося незмінним – і, на жаль, дуже не на користь України. Військові можливості рф перевищували ЗС України. Наприклад, кількість літаків, які перебувають у розпорядженні армії рф наближалася до 4200 одиниць, тоді як ЗСУ має 312 літаків. Суттєво відрізняється і кількість вертольотів – в рф 1531 проти 113 в Україні. Військово-морський флот рф майже в 16 разів перевищує кількість українських кораблів. Крім того, рф є однією з дев'яти держав світу, які володіють ядерною зброєю. Станом на початок 2022 року рф мала найбільший у світі запас ядерних боєголовок (5 977 одиниць). В Сухопутних військах ЗС України співвідношення озброєння та військової техніки 1:3 на їхню користь. З 2022 по 2023 рік кількість російських танків подвоїлася — з 1700 до 3500. Артилерійських систем побільшало втричі, а бронетранспортерів — з 4500 до 8900. У противника значна перевага в силах і засобах. В зв'язку з диверсіями, недбалістю зберігання починаючи з 2000 року багато ракет, снарядів, стрілецьких набоїв були знищені або пошкоджені на арсеналах та складах в Новобогданівці, Балаклі, Бахмуті, Лозовій та в інших місцях. До липня 2022 року Україна вже вичерпала майже весь запас далекобійних ракет до систем «Смерч», «Вільха» й «Точка-У», що перебували на її озброєнні.

Партнери та союзники по НАТО від початку повномасштабного вторгнення рф надали Україні військової, гуманітарної та фінансової допомоги на загальну суму більше 200 мільярдів доларів США. За час повномасштабної війни з Росією та, зокрема, 24 зустрічі у форматі «Рамштайн», західні союзники створили багато коаліцій для допомоги Україні різними видами озброєнь. Для відбиття російської агресії та захисту Україна надійшло багато озброєння та військової техніки - це й системи ППО, і бронетехніка, й важка артилерія, і бойова авіація та боеприпаси. Але допомога не завжди доходила в повному обсязі та своєчасно. Так, наприклад, у грудні 2022 р. керівництво ЗС України запросило у партнерів 300 танків, 600-700 бойових машин піхоти та 500 гаубиць. Такі цифри були актуальні саме у той короткий проміжок часу. І тільки влітку 2023 р. було отримано лише 100 танків, близько 200-300 бойових машин піхоти (з урахуванням колісних Steyker) та 150-200 одиниць 155-мм гаубиць.

В з'єднаннях та частинах Сухопутних військ враховуючи різноманітність ОВТ (а це і види та модифікації бойових машин різного року виробництва, і трофейна техніка, і озброєння та військова техніка яка надходить в рамках допомоги з інших держав) процес виконання бойового використання озброєння і військової техніки значно ускладнювало. Наявність танків Challenger 2 з Великої Британії, танків M1A2 Abrams зі США та Leopard 1, 2 від Німеччини і кількох інших країн світу ускладнює ситуацію з танками "з точки зору матеріально-технічного забезпечення". Більшість танків українського та російського виробництва мають калібр танкової пушки 125 мм, Танк Abrams – 122 мм, танки Challenger 2, Leopard 1,2 – 120мм. Британські Challenger 2 використовують боеприпаси, що відрізняються від стандарту НАТО, а запаси танків Leopard 2 в різних країнах дещо відрізняються, навіть якщо це однакова модель. Відрізняється озброєння і різних типів бойових машин піхоти. Ще більша різниця в ракетно-артилерійському та стрілецькому озброєнні. Виникає необхідність контролю тактико-технічних характеристик озброєння та бойової техніки і підтримання їх в боєздатному стані та з урахуванням відмінності, що новітні зразки ОВТ мають елементи комп'ютеризації та роботизації комплексів, системи навігації, зв'язку та діагностики, які необхідно діагностувати та проводити перевірку технічного стану відповідно до встановлених стандартів військових підрозділів НАТО. Першочергово провести модернізацію наявної техніки з урахуванням особливостей сучасних бойових дій. Реалії сьогодення такі, що у вирішенні завдань щодо озброєння та військової техніки Сухопутних військ Збройних Сил України в умовах обмежених можливостей отримання летальної зброї від наших партнерів маємо спиратися, головним чином, на власну оборонну промисловість [2].

На даний час існуючі проблеми оборонної промисловості потребують невідкладних рішень щодо технологічного оновлення виробничої бази, удосконалення технології виробництва, інтегрування у світову оборонно-промислову кооперацію та співробітництво,

підготовки кваліфікованих спеціалістів а саме головне – фінансового забезпечення. Серед найближчих головних пріоритетів розвитку вітчизняної оборонної промисловості – створення виробництва та постачання в інтересах різних видів ЗС України озброєння та військової техніки. Сухопутні війська потребують високоточних ракет і боєприпасів, артилерійських систем, танків і бронетранспортерів нового покоління, засобів зв'язку та управління, автоматизованих комплексів розвідки, безпілотних літальних апаратів (у т.ч. ударних), навігаційної апаратури, засобів радіоелектронної боротьби та другої сучасної техніки і озброєння. В Україні проводиться комплекс заходів по розвитку зразків озброєння та військової техніки. Ведеться робота із модифікації ракети для комплексу «Нептун» для ураження наземних цілей. Україна збирається створити свої аналоги російських ракет «Калібр» і Х-101. Для протиповітряної оборони крім наданих партнерами сучасних засобів ППО проводиться модернізація старих радянських систем, таких, як «Бук» та С-300. Україна має критичну потребу в артилерійських боєприпасах. Розпочато виробництво снарядів калібру 152 міліметри, які необхідні до радянських артилерійських систем і яких практично немає у країнах НАТО. Крім того, боєприпаси виробляються і за кордоном. Йдеться про 82- та 122-міліметрові мінометні міни, які роблять на потужностях країн НАТО. Крім того, за кордоном Укроборонпром виробляє артилерійські 122-міліметрові та танкові 125-міліметрові снаряди. Наразі Збройні сили України використовують близько 70 різних модифікацій БПЛА і ведуться роботи по їхньому удосконаленню та масовому виробництву безпілотників таких як UJ-23 TOPAZ, Рубака, Вампір, Е-300 Enterprise, Лелека та інші. Нові реалії війни потребують розвитку і систем радіоелектронної боротьби. Завершено тестування тактичних засобів радіоперешкод баражуючим боєприпасам та FPV-дронам, розроблених вітчизняними підприємствами, які підтвердили свої тактико-технічні характеристики в умовах застосування, наближених до бойових [1].

Сучасні вимоги до зразків озброєння та військової техніки Сухопутних військ ЗС України наведені у наказі Головнокомандувача Збройних Сил України від 28.08.2020 року № 127 “Про затвердження Інструкції з формування оперативно-стратегічних, оперативно-тактичних та загальних вимог до перспективних (нових, модернізованих) систем (комплексів, зразків) озброєння та військової техніки Збройних Сил України”. Так в військовому стандарті ВСТ 20.39.0000.001:2023(1) система загальних технічних вимог до видів (типів) озброєння та військової техніки (СЗТВ) охоплює: 1) вимоги щодо призначеності; 2) вимоги щодо живучості та стійкості до зовнішніх впливів і чинників (зокрема й захисту від корозії та старіння); 3) вимоги щодо надійності; 4) вимоги щодо радіоелектронного захисту; 5) конструктивні вимоги; 6) вимоги щодо технологічності; 7) вимоги щодо стандартизації та уніфікації; 8) вимоги до програмних засобів; 9) вимоги щодо якості й технічного рівня та інші вимоги, які будуть забезпечувати виконання комплексу заходів по розвитку зразків озброєння та військової техніки у відповідності до актуальних проблем бойового застосування ОВТ [3].

Сучасний стан загроз щодо суверенітету і територіальної цілісності України, насамперед триваюча агресія російської федерації, потребують упровадження необхідних способів протидії їм, удосконалення підходів до формування військово-технічної політики держави з урахуванням нагальної необхідності оновлення наявного озброєння та військової (спеціальної) техніки та приведення її відповідно до встановлених стандартів ОВТ військових підрозділів НАТО.

Список використаних джерел:

1. Офіційний вебсайт Міністерства оборони України. Сухопутні війська. *mil.gov.ua*.
2. Застосування Сухопутних військ Збройних Сил України у конфліктах сучасності (за досвідом забезпечення національної безпеки складовими сектору безпеки і оборони у ході російсько-української війни): Збірник тез доповідей науково-практичної конференції (Львів, 29-30 листопада 2023 р.). – Львів: НАСВ, 2023. – 381 с.
3. Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 28.08.2020 року № 127 “Про затвердження Інструкції з формування оперативно-стратегічних, оперативно-тактичних та загальних вимог до перспективних (нових, модернізованих) систем (комплексів, зразків) озброєння та військової техніки Збройних Сил України”.

Сидоренко Віктор Кононович - старший викладач кафедри галузевого машинобудування (полковник в відставці), e-mail: kgtz.vk7@gmail.com Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, ORCID <https://orcid.org/0009-0005-7610-4433>, Український державний університет науки і технологій, вул. Лазаряна, м. Дніпро, Україна, 49010.

Лосіков Олександр Михайлович - старший викладач кафедри галузевого машинобудування, e-mail: a.m.losikov@ust.edu.ua Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, ORCID <https://orcid.org/0009-0004-5523-7651>, Український державний університет науки і технологій, вул. Лазаряна, 2, м. Дніпро, Україна, 49010.

Sydorenko Viktor - senior lecturer, department of sectoral engineering (colonel, retired), email: kgtz.vk7@gmail.com Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro, Ukraine ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7610-4433>, Ukrainian state university of science and technology, Lazariana St. 2, Dnipro, Ukraine, 49010.

Losikov Olexander - senior lecturer, department of sectoral engineering, email: a.m.losikov@ust.edu.ua Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5523-7651>, Ukrainian state university of science and technology, Lazariana St. 2, Dnipro, Ukraine, 49010.